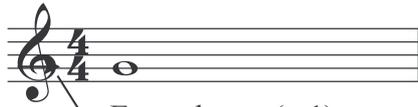

Musiklära

för Adolf Fredriks Musikklasser

Notnamn

Ettstrukna g (g1)

G-klavens centrum talar om var tonen g1 ligger.

Stamtonerna heter:

Diagram illustrating the piano keyboard and the corresponding musical notation for the natural notes (stamtonerna). The notes are labeled as follows:

Upper staff (Treble clef): g₁, a, h, c₁, d₁, e₁, f₁, g₁, a₁, h₁, c₂, d₂, e₂, f₂, g₂, a₂, h₂

Lower staff (Bass clef): F, G, A, H, c, d, e, f, g, a, h, c₁, d₁, e₁, f₁

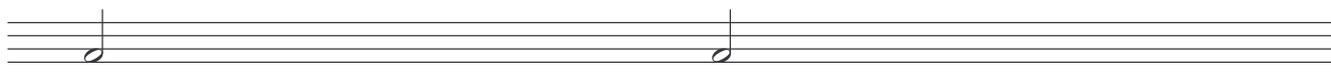

Lilla f (f)

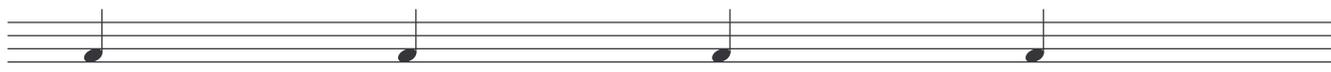
F-klavens centrum talar om var lilla f ligger.

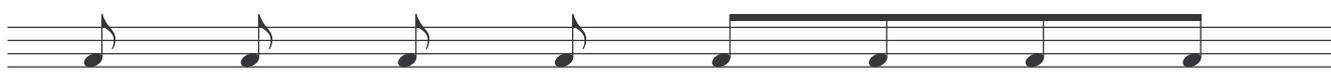
En helnot

Två halvnoter

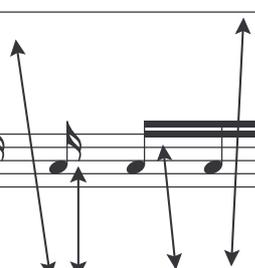
Fyra fjärdedelsnoter

Åtta åttondelsnoter

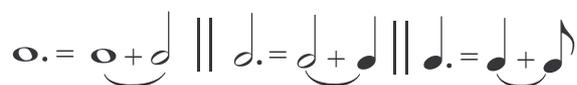

Sexton sextondelsnoter

Åttondelar och sextondelar kan antingen ha flaggor eller balkar.

En punkt efter en not betyder att man lägger till halva notvärdet.

Ett notvärde delas vanligen i två lika delar ($\text{♩} = \text{♪} \text{♪}$) men kan också delas i tre, då får man en **triot**:

Trean måste alltid skrivas ut, annars kan triolen förväxlas med tre noter i sextakt (se nästa sida).

Samtliga notvärden motsvaras av **pauser**:

Hel(nots)paus.	Halvpaus.	Fjärdedelspaus.	Åttondelspaus.	Sextondelspaus.

Hänger på linjen. Ligger på
Motsvarar även hel notlinjen.
takt oberoende av
taktart.

Taktart

antal (2).

notvärde (fjärdedelar)

Taktarten anger hur många fjärdedelar (pulsslag) som ryms i en takt.

Eller:

antal (6).

notvärde (åttondelar)

hur många åttondelar som ryms i en takt.

Förtecken

g giss g gess gess g

Korsförtecknet höjer tonen 1/2 tonsteg, lägg ändelsen -iss till notnamnet.

B-förtecknet sänker tonen 1/2 tonsteg, lägg ändelsen -ess till notnamnet.
Undantag: sänkt a heter ass, sänkt e heter ess, sänkt h heter b. I USA och England kallas tonen h för b och sänkt h för b-flat.

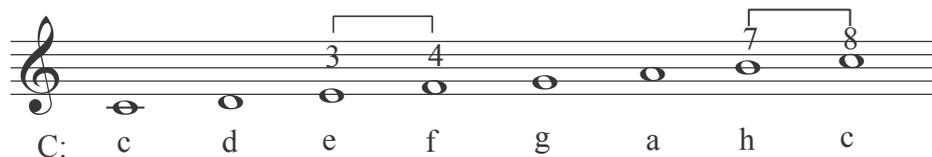
Återställningstecknet upphäver tidigare höjning eller sänkning.

En ton kan också höjas två gånger (dubbelkors) eller sänkas två gånger (dubbel-b).
Notnamnen får då ändelserna -ississ respektive -essess.

g gississ g gessess

Tonarter och skalor

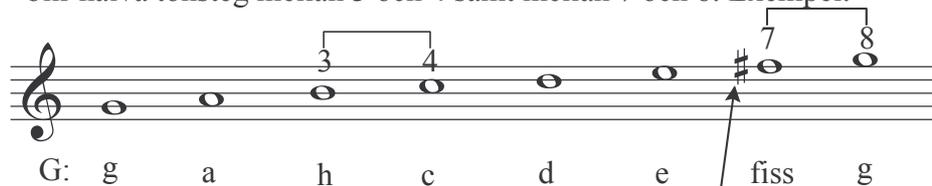
Stamtonskalan = C-dur

Skalan börjar och slutar på sin **grundton**. I durskalan finner vi halva tonsteg på två ställen, nämligen mellan tredje och fjärde och mellan sjunde och åttonde tonen.

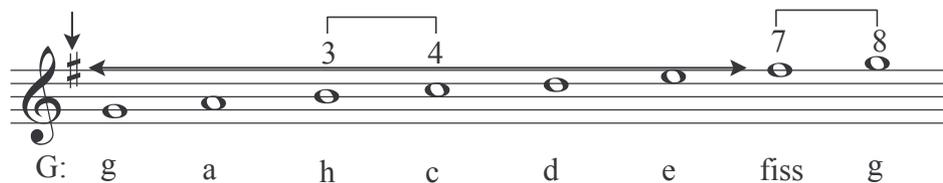
Skalans sjunde ton, som alltså ligger en halv ton under grundtonen och **leder fram till den**, kallas **inledningston**.

Börjar durskalan på någon annan ton än C, måste man höja eller sänka toner så att det **alltid** blir halva tonsteg mellan 3 och 4 samt mellan 7 och 8. Exempel:

I stället för **tillfälliga** förtecken används

fasta, som är varje tonarts särskilda kännetecken och placeras i början av varje notsystem.

Viktigt: Observera att tonarternas fasta förtecken alltid står i samma ordning!

Två tonarter med samma förtecken kallas **parallelltonarter**.

Varje durtonart har en mollmotsvarighet med samma förtecken.

Durtonartens mollparallell hittar man genom att gå L3 (liten ters, se under **intervall**) nedåt.

C: L3 c d e f g a h c

a: a h c d e f g a

Stor bokstav i tonartsnamnet: dur

Liten bokstav i tonartsnamnet: moll

Mollskalan har alltså halva tonsteg på andra ställen än durskalan.

Mollskalorna förekommer i tre varianter: ren mollskala (se ovan), harmonisk och melodisk. I fortsättningen behandlas endast den harmoniska.

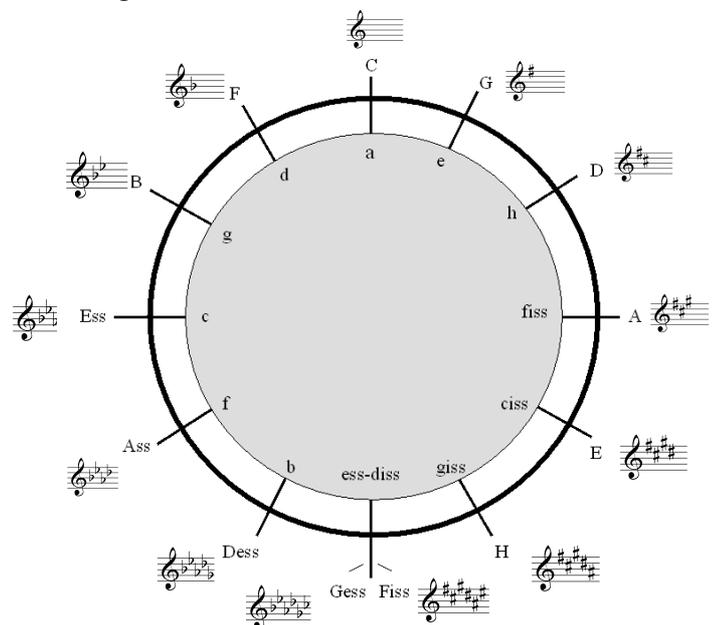
I den harmoniska mollskalan måste sjunde tonen (inledningstonen) höjas. Därigenom uppnås ledtonskänsla och skalan får då tre halva tonsteg. Samtidigt uppstår en överstigande sekund (Ö2 = 1 1/2 tonsteg) mellan sjätte och sjunde tonen.

a: a h c d e f ^{ö2} giss a

Kvintcirkeln ger en överskådlig bild av tonarternas släktskap med varandra.

Ex: C-a = nära släktskap, C-G = nära, C-F = nära.

Se vidare under **treklanger**.

Här följer en uppställning av alla dur- och mollskalor upp till sex förtecken. Det finns en enkel ramsa för att komma ihåg korstonartenas ordning. Se under varje durtonart!

G: g a h c d e f^{is} g e: e f^{is} g a h c ^{ö2}d^{is} e

Gå

D: d e f^{is} g a h c^{is} d h: h c^{is} d e f^{is} g ^{ö2}a^{is} h

du

A: a h c^{is} d e f^{is} g^{is} a f^{is}: f^{is} g^{is} a h c^{is} d ^{ö2}e^{is} f^{is}

Axel

E: e f^{is} g^{is} a h c^{is} d^{is} e c^{is}: c^{is} d^{is} e f^{is} g^{is} a ^{ö2}h^{is} c^{is}

efter

H: h c^{is} d^{is} e f^{is} g^{is} a^{is} h g^{is}: g^{is} a^{is} h c^{is} d^{is} e f^{is} ^{ö2}g^{is}

Håkans

F^{is}: f^{is} g^{is} a^{is} h c^{is} d^{is} e^{is} f^{is} d^{is}: d^{is} e^{is} f^{is} g^{is} a^{is} h ^{ö2}c^{is} ^{*}d^{is}

fisskar

F: f g a b c d e f d: d e f g a b ^{ö2}ciss d

Frosten

B: b c d ess f g a b g: g a b c d ess ^{ö2}fiss g

Berövade

Ess: ess f g ass b c d ess c: c d ess f g ass ^{ö2}h c

Esster

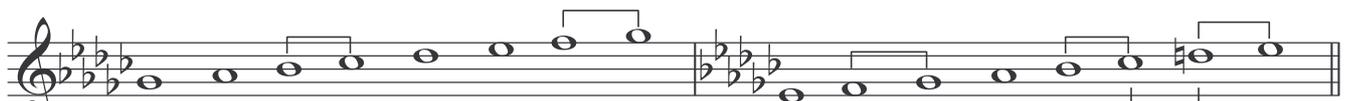
Ass: ass b c dess ess f g ass f: f g ass b c dess ^{ö2}e f

Asstrar

Dess: dess ess f gess ass b c dess b: b c dess ess f g ^{ö2}a b

Dess

Gess: gess ass b c dess ess f gess ess: ess f gess ass b c ^{ö2}d ess

Gesstalt

Intervall

Intervall = avståndet mellan två toner.

Intervall uppåt från tonen c t o m oktav:

Prim (1)   sekund (2)   ters (3)   kvart (4)

kvint (5)   sext (6)   septim (7)   oktav (8)

Intervallen kan förstås också räknas nedåt:

kvart↓ (4)   sext↓ (6)

Prim, kvart, kvint och oktav har *en* grundform: ren (R)

Sekund, ters, sext och septima har *två*: stor och liten (S, L).

Intervallen kan göras större eller mindre med hjälp av förtecken:

S2↑   L2↑   L3↑   S3↑
= helt tonsteg   = halvt tonsteg

L3↓   S3↓   S6↓   L6↓

I stamtonskalan är alla kvarter och kvinter rena utom mellan tonerna f och h: en överstigande kvart och en förminskad kvint. Dessa två intervall låter likadant och kallas med ett gemensamt namn för *tritonus* (tre hela tonsteg).

S2   S2   S2   F5

Ö4↑   R4↑   R4↓   F5↑   R5↑   R5↓

Rena intervall kan givetvis förvandlas till överstigande eller förminskade:

A musical staff in treble clef showing five measures of intervals. The notes are as follows:

- Measure 1: C4, D4, E4. Labels: S2, S2, R4↑.
- Measure 2: C4, D4, E4, F4, G4. Labels: S2, S2, S2, Ö4↑.
- Measure 3: C4, D4, E4, F4, G4, A4. Labels: F4↑.
- Measure 4: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4. Labels: R5↓.
- Measure 5: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. Labels: F5↓.

Liksom stora och små sekunder, terser, sexter och septimor:

A musical staff in treble clef showing five measures of intervals. The notes are as follows:

- Measure 1: C4, E4. Label: S3↑.
- Measure 2: C4, E4, G4. Label: Ö3↑.
- Measure 3: C4, E4, G4, B4. Label: F6↑.
- Measure 4: C4, E4, G4, B4, D5. Label: Ö2↓.
- Measure 5: C4, E4, G4, B4, D5, F5. Label: F7↓.

Öva att skriva intervall uppåt och nedåt från olika toner.

Observera att intervallen även ska läras in gehörsmässigt!

Treklanger

Dur moll moll Dur Dur moll ? Dur

R5 [L3 S3] R5 [L3 S3] R5 [L3 S3]

På durskalans sjunde ton uppstår en förminskad treklang

C: T S D
Tonika Subdominant Dominant

B: T S D
Tonika Subdominant Dominant

I dur är dessa treklanger durtreklanger, i moll molltreklanger. Dominanten innehåller den viktiga *inledningstonen* (sjunde tonen), som i den harmoniska skalan alltid höjs. Dominanten i moll blir alltså en durtreklang:

d: T S D
(moll) (moll) (Dur)

a: T S D f: T S D giss: T S D

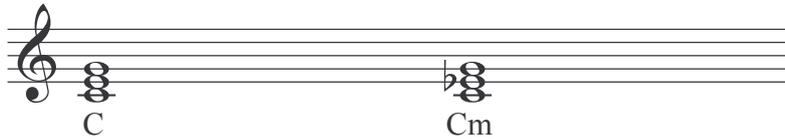
Tonerna i en treklang kan flyttas så att var och en kan ligga underst:

C: T kvint (5) ters (3) grundton (1)
T / 3
T / 5
C: D / 3
giss: S / 3

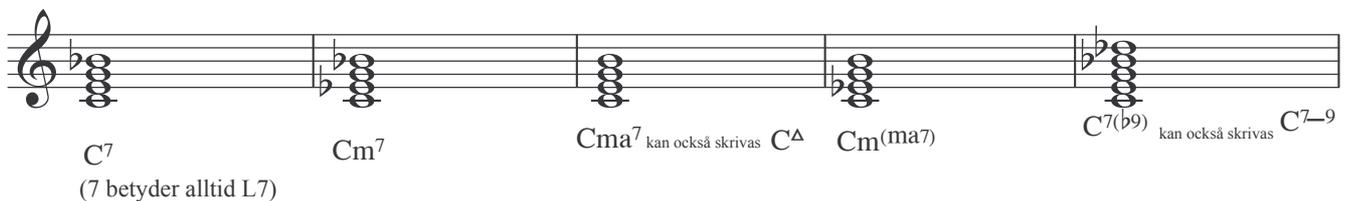
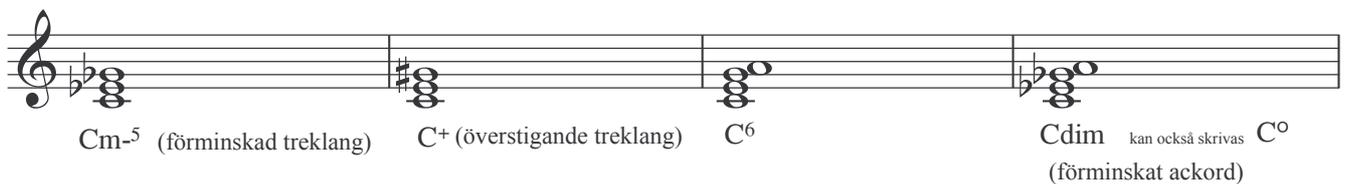
- 12 Sättet att beskriva ackord och harmonier med T, S och D kallas **funktionsanalys**.
Man tar fasta på hur ackorden "fungerar" tillsammans i en komposition.

Ackordanalys

Ett annat sätt att skriva ackord är med ackordanalys. Det är det vanligaste sättet att skriva inom populärmusik, schlager och jazzmusiken. Ackordanalys utgår inte från ackordets funktion utan talar om vilka toner som ingår i ackordet. Grunden är dur- och molltreklagen:

Innehåller ackordet fler än tre toner lägger man till intervallsiffror. Vill man höja eller sänka någon ton lägger man till + (alternativt #) eller - (alternativt b) framför intervallsiffran.

Obs!

Eftersom den mesta pop- och jazzmusiken är Amerikansk, så används ofta *b* i stället för *h* och *Bb* i stället för *b*. För att vara på den säkra sidan kan det vara bra att skriva *Bb* när man menar *b*.

Sammanfattning inför provet

Du ska kunna:

- skriva intervall uppåt och nedåt upp till oktav från olika toner.
- skriva samtliga dur- och mollskalor med utsättande av fasta förtecken, notnamn, halva tonsteg samt T-, S- och D-treklanger.
- treklangers omvändningar.
- analysera en ackordföljd med funktionsbeteckningar (T S D)
- skriva ned rytmiskt i olika taktarter (se övningsblad).
- att från en given ton skriva ned melodiskt (2-5 toner).
- att ur minnet skriva ned en känd visa (melodi och rytm).
- gehörsmässigt känna igen treklangers omvändningar.

